

Research article

The effects of reading the storytelling media on bottle feeding behavior and the attitudes of caregivers of early childhood in Child development centers in Bangkruai District, Nonthaburi

Dulyarat Thowprasert

Dental Department,
Bangkruai hospital,
Bangkruai district,
Nonthaburi

Abstract

The purpose of this quasi-experimental research was to study the effect of reading storytelling media on bottle feeding behavior and the attitudes of the caregivers. This study was conducted among 74 children aged between two and four years in child development centers governed by the sub-district municipal and administrative organization in Bangkruai district, Nonthaburi and the caregivers who primarily took care of the children. Data were collected by using self-answered questionnaires and were compared before and after receiving the story named “Sarena’s weaning”, which was developed by dental staff at Bangkruai Hospital. Data were analyzed: percentage, average (mean), standard deviation and paired t-test. It illustrates that about a half of children could stop bottle feeding and the attitudes of caregivers changed significantly (p-value < 0.05).

Keywords: storytelling media; bottle feeding behavior; early childhood in Child development centers

Corresponding author

Dulyarat Thowprasert

E-mail : dulyarat_t@yahoo.com

Received date : 30 September 2020

Revised date : 15 March 2021

Accepted date : 7 May 2021

บทความวิจัย (Research article)

ผลของการอ่านสื่อนิทานต่อพฤติกรรมการเลิกใช้ขวดนมของเด็กและทัศนคติของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ดุลยรัตน์ โถวประเสริฐ

กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาล
บางกรวย อำเภอบางกรวย
จังหวัดนนทบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการอ่านสื่อนิทานต่อพฤติกรรมการเลิกใช้ขวดนมของเด็กและทัศนคติของผู้ปกครองในการเลิกใช้ขวดนม ทำการศึกษาในเด็กอายุระหว่าง 2 ถึง 4 ปี จำนวน 74 คน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และผู้ปกครองที่เป็นผู้ดูแลหลัก โดยใช้แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง ก่อน และ หลัง ได้รับสื่อนิทานเรื่อง ชาริณาเลิกขวดนม ซึ่งพัฒนาโดยเจ้าหน้าที่กลุ่มงานทันตกรรม โรงพยาบาลบางกรวย สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบจับคู่ ผลการวิจัยพบว่า เด็กร้อยละ 50 สามารถเลิกขวดนมได้ และทัศนคติของผู้ดูแลมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: นิทาน; การเลิกใช้ขวดนม; เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้รับผิดชอบบทความ

ดุลยรัตน์ โถวประเสริฐ

อีเมลล์ : dulyarat_t@yahoo.com

วันที่ได้รับต้นฉบับ : 30 กันยายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 15 มีนาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ : 7 พฤษภาคม 2564

บทนำ

โรคฟันผุในเด็กปฐมวัยเป็นโรคที่เป็นปัญหาทันตสุขภาพที่สำคัญของเด็กก่อนวัยเรียน จะพบฟันผุ ลักษณะรุนแรงพบในเด็กทารกและเด็กเล็กแม้ว่าฟันจะเพิ่งขึ้นมาในช่องปากก็ตาม จากผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 พบว่า เด็กอายุ 3 ปีมีความชุกในการเกิดโรคฟันผุร้อยละ 52.9 ค่าเฉลี่ยฟันผุถาวร (dmft) 2.8 ซึ่งต่อคน และร้อยละ 2.3 เริ่มมีการสูญเสียฟันแล้ว¹ สาเหตุของการเกิดโรคฟันผุในเด็กปฐมวัยนั้นมีความซับซ้อน และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัยร่วมกัน แต่ปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งก็คือการให้เด็กหลับคาขวดนมหรือดูดนมจากขวดนมในช่วงนอนตอนกลางคืน หรือดูดนมได้ตลอดเวลาที่ต้องการขณะนอน เนื่องจากขณะหลับอัตรการหลั่งน้ำลายจะน้อยจึงทำให้ความสามารถในการชะล้างของเหลวที่อยู่ในปากไม่ดี อีกทั้งขวดนมจะกั้นน้ำลายไม่ให้สัมผัสกับผิวฟันทำให้เพิ่มความเสี่ยงจากการผุมากขึ้น^{2,3}

ผลการสำรวจสภาวะทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 8 พบว่าร้อยละ 39.5 ของเด็กอายุ 3 ปียังมีการใช้ขวดนมเมื่ออยู่ที่บ้าน¹ และจากการเก็บข้อมูลเด็กอายุ 1½ ปี- 4 ปี จำนวน 143 คนในคลินิกเด็กที่อำเภอบางกรวย ตั้งแต่เดือนเมษายนถึงกันยายน พ.ศ.2560 พบว่าเด็กจำนวน 75 คนยังดูดขวดนม คิดเป็นร้อยละ 52.44 โดยเมื่อแบ่งตามอายุ เด็กอายุ 1½ , 2½ และ 4 ปี พบว่ามีอัตราการดูดขวดนม 83.67, 58.92 และ 26.31 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าการดูดขวดนมยังเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่พบว่าอายุเด็กที่เลิกขวดนมมีความสัมพันธ์กับจำนวนฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอายุที่หย่านมช้าลง 1 ปี จะเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุเพิ่มขึ้น 2.8 เท่า⁴ ดังนั้นราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทยและสมาคมกุมารแพทย์เด็กแห่งประเทศไทย ได้มีคำแนะนำให้เด็กเลิกขวดนมตั้งแต่อายุ 1- 1½ ปี เพื่อหลีกเลี่ยงโอกาสที่ฟันผุ⁵

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิธีการเลิกขวดนมโดยสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี พบว่าเทคนิคที่ผู้ปกครองใช้ในการเลิกขวดนมส่วนใหญ่คือวิธีหักดิบหรือทันทีทันใดซึ่งเด็กสามารถเลิกได้เร็วกว่าการใช้วิธีค่อยเป็นค่อยไปที่จะใช้เวลานาน⁶ แต่การเลิกแบบทันทีทันใดอาจมีผลต่อจิตใจเด็กและอาจส่งผลทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมถดถอยและหงุดหงิดง่ายขึ้น การเลิกแบบค่อยเป็นค่อยไปนั้นมีหลายวิธี เช่น การเล่นนิทาน การเบี่ยงเบนความสนใจ หากิจกรรมอื่นมาทดแทนโดยเฉพาะมื่อก่อนนอน ซึ่งการปรับพฤติกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไปส่วนใหญ่จะได้ผลภายใน 21 วัน⁷ โดยการเลิกขวดนมต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่ทำเป็นครั้งคราว ทุกคนในครอบครัวต้องเข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งการเลิกขวดนมนี้ต้องอาศัยความตั้งใจและความพยายามของทุกคนในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมเลิกขวดนมพบว่า ในส่วนของผู้ดูแลเด็กนั้นการอธิบายผลเสียของการดูดขวดนมเกินช่วงอายุที่เหมาะสมและการดูแลสุขภาพฟันที่มีสาเหตุมาจากขวดนม ทำให้ผู้ดูแลให้ความสำคัญในการเลิกขวดนมมากกว่าผู้ดูแลที่ได้รับความรู้หรือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลิกขวดนมเพียงอย่างเดียว⁸ นอกจากนี้การโน้มน้าวจิตใจเด็กต้องใช้สื่อที่สามารถสื่อสารให้เด็กเข้าใจง่าย ใช้รูปภาพดึงดูดให้เด็กสนใจ ซึ่งนิทานเป็นสื่อในการให้ความรู้ที่สามารถทำให้เด็กสนใจ เรียนรู้ จดจำ และมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยสามารถใช้นิทานอธิบายผลเสียของการดูดขวดนมสื่อออกมาเป็นรูปภาพ และสร้างตัวละครในนิทานเป็นแบบอย่างที่ดีในการเลิกขวดนม

จากข้อมูลตั้งที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงได้สร้างนิทานต้นแบบเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้เด็กเกิดพฤติกรรมเลิกขวดนม งานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการอ่านสื่อนิทานต่อพฤติกรรมเลิกใช้ขวดนมเด็ก และผลของการอ่านสื่อนิทานต่อทัศนคติของผู้ปกครองในการเลิกใช้ขวดนม เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กปฐมวัยต่อไป

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ผ่านการพิจารณาและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ของของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี รหัสโครงการ 3/2561 โดยเป็นการศึกษาเชิงทดลอง 1 กลุ่ม วัดผลก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มที่ศึกษา คือ เด็กอายุระหว่าง 2 ถึง 4 ปีที่ยังดูดขวดนมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และผู้ปกครองที่เป็นผู้ดูแลหลัก

การคำนวณขนาดตัวอย่าง

$$n = \frac{\left[\frac{z_\alpha + z_\beta}{2} \right]^2 \times 2\sigma^2}{\delta^2}$$

โดยที่ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มที่ต้องการ

σ = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรผลลัพธ์หลัก

δ = ขนาดความแตกต่างที่มีความสำคัญทางคลินิก

$$Z_\alpha = 1.96$$

$$Z_\beta = 0.84$$

แทนค่าโดย $\sigma = 8.43$

$$\delta = 5.54$$

เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้คำตอบ 36.7

จากสูตรนักวิจัยต้องการกลุ่มตัวอย่าง 37 คน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมวิจัย คือเด็กที่ยังไม่เลิกขวดนมได้จำนวนทั้งหมด 74 คน

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล คุณครูและผู้ดูแลมาเพื่อให้ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแจกเอกสารแนะนำอาสาสมัครให้อ่านนิทานเรื่อง“ซารินาเลิกขวดนม”โดยอ่านทุกวันติดต่อกันเป็นเวลา 21 วัน อธิบายให้เข้าใจว่าการศึกษาคั้งนี้ขึ้นกับความสมัครใจของผู้ดูแล เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมจะมีการลงนามในหนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างกรกฎาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2561

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง 2 ชุด (ก่อนและหลังได้รับสื่อนิทาน) แบบสอบถามก่อนได้รับสื่อนิทาน ประกอบด้วยชุดคำถาม 4 ส่วน

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามส่วนบุคคลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแลหลัก

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภคนม

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเลิกดูขวดนม

ส่วนที่ 4 ทักษะคิดของผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้ขวดนม

แบบสอบถามหลังได้รับสื่อนิทาน ประกอบด้วยชุดคำถาม 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามส่วนบุคคลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ดูแลหลัก

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้ขวดนม

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการเลิกใช้ขวดนมหลังอ่านสื่อนิทาน

ส่วนที่ 4 ทักษะคิดของผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้ขวดนม

ส่วนที่ 5 เรื่องความพึงพอใจต่อการใช้สื่อนิทาน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบในเรื่องความถูกต้องของภาษา ความชัดเจนของเนื้อหา และความตรงของเนื้อหา ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1.00 แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้ปกครองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แบบสอบถามทักษะคิดของผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้ขวดนมวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการเปรียบเทียบทัศนคติของผู้ปกครองก่อนและหลังอ่านสื่อนิทานใช้การทดสอบที่แบบจับคู่ (paired t-test) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

ผู้ดูแลเด็กเข้าร่วม 74 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 81.1 เป็นเพศชายร้อยละ 18.9 อายุของผู้ดูแลเด็ก คือ อายุช่วง 20-39 ปี ร้อยละ 67.5 จบการศึกษามัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 54.1 ความสัมพันธ์กับเด็กเป็นมารดามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.2 และอายุเด็กในการศึกษาครั้งนี้มีช่วงอายุ 37- 48 เดือน ร้อยละ 56.8 โดยแบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 63.5 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 36.5 ดังตารางที่ 1

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศผู้ดูแลหลัก		
หญิง	60	81.1
ชาย	14	18.9
อายุผู้ดูแล		
ต่ำกว่า 20ปี	1	1.4
20-29 ปี	24	32.4
30-39 ปี	26	35.1
40-49 ปี	15	20.2
50-59 ปี	6	8.1
60ปีขึ้นไป	2	2.8
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	8	10.8
มัธยมศึกษาตอนต้น - ปลาย/ ปวส./อนุปริญญา	40	54.1
ปริญญาตรีขึ้นไป	14	18.9
ความสัมพันธ์กับเด็ก		
บิดา	11	14.9
มารดา	49	66.2
ปู่/ตา	5	6.8
ย่า/ยาย	6	8.1
ญาติ	2	2.7
อื่นๆ	1	1.3
เพศของเด็ก		
หญิง	27	36.5
ชาย	47	63.5
อายุของเด็ก(เดือน)		
24-36	32	43.2
37-48	42	56.8

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

2. พฤติกรรมการเลิกดูขวดนม

เหตุผลที่ต้องการให้เลิกดูขวดนมคือเด็กโตแล้วและกลัวเด็กฟันผุ ร้อยละ 75.7 เด็กเคยมีประสบการณ์เคยเลิกใช้ขวดนมแต่ไม่สำเร็จร้อยละ 71.6 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการเลิกดูขวดนม

ข้อมูลพฤติกรรมการเลิกดู	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ดูแลหลัก		
ต้องการเลิกขวดนม	72	97.3
ไม่ต้องการเลิกขวดนม	2	2.7
บุคคลในครอบครัว		
ต้องการเลิกขวดนม	67	90.5
ไม่ต้องการเลิกขวดนม	7	9.5
เหตุผลที่ต้องการให้เลิกขวด		
เด็กโตแล้ว	56	75.7
กลัวเด็กฟันผุ	56	75.7
กลัวเด็กอ้วน	13	17.6
กลัวโครงสร้างใบหน้าเด็ก	10	13.5
ประสบการณ์การเลิกใช้ขวด		
เคยเลิก แต่ไม่สำเร็จ	53	71.6
ไม่เคยเลิก	21	28.4

3. การเลิกใช้ขวดนมภายหลังจากการอ่านสื่อนิทาน

เด็กเลิกใช้ขวดนมได้ร้อยละ 50 และเด็กที่เลิกได้มีอายุเฉลี่ย 3 ปี 2 เดือน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเลิกใช้ขวดนมหลังอ่านสื่อนิทาน

	จำนวน (คน)	อายุเฉลี่ย (เดือน)	ร้อยละ
เด็กทั้งหมด	74	37.8±5.50	100
กลุ่มที่เลิกขวดนมได้	37	38.6± 5.30	50
กลุ่มที่เลิกขวดนมไม่ได้	37	36.9±5.66	50

4. พฤติกรรมการใช้ขวดนมของเด็กก่อนและหลังได้รับสื่อนิทาน

ภายหลังใช้สื่อนิทานเปลี่ยนแปลงเมื่อเทียบกับก่อนอ่านสื่อนิทานพบว่ามีพฤติกรรมการใช้ขวดนมลดลง โดยในช่วงหลังตื่นนอนตอนเช้า ระหว่างวัน ก่อนนอน กลางดึกและตลอดเวลาที่ต้องการ ลดลงร้อยละ 8.1, 9.4, 40.6, 8.1 และ 12.1 ตามลำดับ เหตุผลหลักที่เด็กยังใช้ขวดนมอยู่เป็นเพราะเด็กปฏิเสธที่จะเลิกเองร้อยละ 28.4 ดังตารางที่ 4

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ตารางที่ 4 พฤติกรรมการใช้ขวดนม

พฤติกรรมการใช้ขวดนม	ก่อนอ่านสื่อนิทาน		หลังอ่านสื่อนิทาน	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เวลาที่ดูขวดนม				
หลังตื่นนอนตอนเช้า	12	16.2	6	8.1
ระหว่างวัน	13	17.5	6	8.1
ก่อนนอน	59	79.7	29	39.1
กลางดึก	14	18.9	8	10.8
ตลอดเวลาที่ต้องการ	16	21.6	7	9.5
รูปแบบการดูนม				
หลับคาขวดนม	27	36.5	12	16.2
ไม่ได้หลับคาขวดนม	47	63.5	26	35.1
- ดื่มน้ำตามหลังดูขวดนมเสร็จ	23	31.1	10	13.5
- แปรงฟันหลังดูขวดนมเสร็จ	3	4.1	3	4.1
- ไม่ได้ทำอะไรเลย	21	28.4	13	17.6
เหตุผลที่ยังให้เด็กยังดูขวดนมอยู่				
รำคาญ / สงสารเด็กร้องไห้แง	12	16.2	9	12.2
นอนหลับได้นาน	9	12.2	4	5.4
ทานนมได้มาก	12	16.2	9	12.2
เด็กปฏิเสธที่จะเลิกเอง	45	60.8	21	28.4
ไม่ยอมทานอาหารอื่น	11	14.9	9	12.2
คนในครอบครัวเห็นว่าไม่	3	4.1	3	4.1

5. ทักษะคิดของผู้ดูแลก่อนและหลังการอ่านสื่อนิทาน

ก่อนการทดลอง ผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยทักษะคิดที่สอดคล้องกับการใช้ขวดนมเท่ากับ 3.52 หลังทดลองมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 3.88 ผู้ดูแลมีทักษะคิดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ทักษะคิดของผู้ดูแลก่อนและหลังการอ่านสื่อนิทาน

	N	ก่อนอ่าน	หลังอ่าน	t	p
ทักษะคิดทั้งหมด(โดยรวม)	74	3.52±0.37	3.88±0.69	-4.904	<0.001*

Paired t- test *significant ที่ p-value <0.05, Pearson Chi-square test

6. ความพึงพอใจต่อการใช้สื่อนิทาน

ผู้ดูแลพึงพอใจต่อสื่อนิทานร้อยละ 95.9 เหตุผลที่พึงพอใจคือนิทานสามารถให้ความรู้ในการดูแลฟันเด็กร้อยละ 63.5 ผู้ดูแลคิดว่านิทานมีส่วนช่วยให้เด็กเลิกขวดนมได้มาก ร้อยละ 56.8 ดังตารางที่ 6

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจต่อการใช้สื่อนิทาน

ความพึงพอใจต่อการใช้สื่อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความพึงพอใจของผู้ดูแล		
พึงพอใจ	71	95.9
ไม่พึงพอใจ	3	4.1
เหตุผลที่พึงพอใจ		
เนื้อเรื่องสนุก	35	47.3
รูปภาพสวย	34	45.9
ให้ความรู้ในการดูแลฟันเด็ก	47	63.5
สื่อสารกับเด็กได้ง่าย	39	52.7
เหตุผลที่ไม่พึงพอใจ		
เนื้อเรื่องไม่สนุก	1	1.4
รูปภาพไม่สวย	3	4.1
เนื้อหาเข้าใจยาก	3	4.1
ผู้ดูแลคิดว่านิทานมีส่วนช่วย		
นิทานช่วยได้มาก	42	56.8
นิทานช่วยได้เล็กน้อย	24	32.4
นิทานไม่ช่วยเลย	4	5.4
ไม่แน่ใจ	4	5.4

อภิปรายผล

ในการศึกษานี้ เด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อายุเฉลี่ย 3 ปี 1 เดือน ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้เด็กเลิกขวดนมเนื่องจากผู้ปกครองเห็นว่าเด็กโตแล้วและกลัวเด็กฟันผุ หลังการอ่านสื่อนิทานเด็กสามารถเลิกขวดนมได้ร้อยละ 50 จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า นิทานเป็นเครื่องมือการสอนที่มีประสิทธิภาพชักจูงให้เด็กคล้อยตามโน้มน้าวให้เด็กเปิดใจที่จะยอมรับที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านต่างๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย, ความมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่^{9,10} โดยเมื่อเด็กได้ฟังนิทานประเภทใดแล้ว เด็กจะสามารถเลียนแบบตัวอย่างในนิทานที่เด็กชื่นชอบ ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการใช้นิทานเป็นการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา¹¹ ที่เห็นว่า การเลียนแบบมีบทบาทสำคัญมากในวัยเด็กเพราะเป็นการวางรากฐานของบุคลิกภาพ และแบบแผนพฤติกรรมที่จะมีการพัฒนาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจารุณี ทรัพย์ประเสริฐและคณะ¹² ที่พบว่ากิจกรรมการเล่านิทานมีผลต่อสร้างเสริมสุขนิสัยของเด็ก ทำให้เด็กล้างมือ, แปรงฟันและดูแลเก็บของใช้เป็นระเบียบมากขึ้นและสอดคล้องกับการศึกษาของ บัณฑิต นิตยคำหาญและคณะ¹³ที่ใช้กระบวนการเล่านิทานส่งเสริมเด็กในการให้ความร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากมากขึ้น

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

เหตุผลที่เด็กในกลุ่มที่ไม่สามารถเลิกขวดนมได้ภายหลังจากการอ่านสื่อนิทาน คือ เด็กปฏิเสธที่จะเลิกขวดนมเองซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจุฑามาศ มณีโชติ¹⁴ และการศึกษาของอรรวรรณ สุวรรณสิงห์และประภาศรี ริรัตนพงษ์¹⁵ ที่พบว่าผู้ดูแลตามใจเด็กและใจไม่แข็งพอ อีกทั้งยังทนกับเสียงร้องเด็กไม่ได้และใช้ขวดนมเพื่อหยุดให้เด็กร้องไห้ ในส่วนของการเลิกใช้ขวดนมโดยเฉพาะเมื่อกลางคืนจะทำได้ยาก จะเห็นว่าจำนวนเด็กที่ยังดูดขวดนมอยู่ยังคงดูดนมในมือก่อนนอนและบางส่วนเด็กก็ยังหลับคาขวดนม เป็นเพราะผู้ดูแลยังคงติดอยู่กับพฤติกรรมแบบเก่า โดยใช้ขวดนมเป็นตัวล่อมให้เด็กหลับ

ภายหลังจากการใช้สื่อนิทาน ทักษะคิดของผู้ดูแลเกี่ยวกับการใช้ขวดนมของเด็กมีคะแนนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าทักษะคิดเกี่ยวกับการใช้ขวดนมของผู้ดูแลก่อนและหลังใช้สื่อนิทานอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับการการศึกษาของบัณฑิต นิตยคำหาญและคณะ¹³ ที่พบว่าการใช้กิจกรรมการเล่นิทานทำให้ผู้ปกครองมีความรู้และทักษะคิดที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสอดคล้องกับการศึกษาของยุทธนา พินิจกิจ¹⁶ ที่พบว่าปัจจัยด้านทักษะคิดของผู้ดูแลเป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กนอกจากนี้การอ่านสื่อนิทานให้เด็กฟังทุกวันทำให้ผู้ดูแลได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จันธมาศ ชะนะ¹⁷ ที่พบว่าผู้ดูแลมีระดับความรู้สูงมีโอกาสเลิกใช้ขวดนมเลี้ยงเด็กระหว่างอายุ 2 ถึง 4 ปีได้มากขึ้น

ผู้ดูแลส่วนใหญ่พึงพอใจสื่อนิทานที่สร้างขึ้นและคิดว่านิทานมีส่วนช่วยที่ทำให้เด็กเลิกดูดขวดนมได้ โดยผู้ที่สามารถเลิกขวดนมได้อ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟังใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 8.5 วัน ผู้ดูแลที่เป็นผู้อ่านให้เด็กฟังจะได้รับความรู้และสามารถสื่อสารให้เด็กเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้นิทานยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ทำให้เด็กสนใจที่จะเรียนรู้ สามารถจดจำ กล้าแสดงออกและมีแรงจูงใจที่จะเปิดรับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา อีกทั้งยังช่วยฝึกสมาธิ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ การคิดหาเหตุผล และการแก้ปัญหา¹⁸ การเล่นิทานยังทำให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลินและยังช่วยเพิ่มความสัมพันธที่ดีในครอบครัวด้วย

สรุปผลการวิจัย

หลังการอ่านสื่อนิทานเด็กสามารถเลิกขวดนมได้ร้อยละ 50 และทักษะคิดของผู้ดูแลมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ดูแลของเด็กที่สามารถเลิกขวดนมได้มีทักษะคิดที่ดีกว่าเด็กที่ยังดูดขวดนมอยู่ และผู้ดูแลส่วนใหญ่พึงพอใจสื่อนิทานที่สร้างขึ้นและคิดว่านิทานมีส่วนช่วยที่ทำให้เด็กเลิกดูดขวดนมได้ เนื่องจากสื่อนิทานเป็นสื่อที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย จึงควรส่งเสริมให้มีการสร้างสื่อนิทานเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพในเรื่องต่างๆเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพช่องปากที่ดีให้เด็ก เช่น ความสำคัญของฟันน้ำนม, การดูแลทำความสะอาดช่องปาก เป็นต้น

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาในกลุ่มเด็กอายุระหว่าง 12 ถึง 18 เดือน เนื่องจากเป็นอายุเด็กที่ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทยและสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทยแนะนำให้เลิกขวดนมเพื่อจะได้เลิกขวดนมได้ในอายุที่เหมาะสมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ปกครองทุกท่านที่เข้าร่วมการอ่านสื่อนิทาน ขอขอบคุณคุณครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอบางกรวยที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย. รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศครั้งที่ 8 ประเทศไทย พ.ศ.2560 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก;2561.
2. ชุติมา ไตรรัตน์วรกุล,บรรณาธิการ. ทันตกรรมป้องกันในเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เบสบูคออนไลน์จำกัด, พิมพ์ครั้งที่ 4; 2554.หน้า 1-16.
3. สุภร ตันตินิรามย์. สาเหตุ การรักษาและการป้องกันโรคฟันผุในเด็กปฐมวัย (ECC). วารสารศูนย์การแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า 2559;33(2):167-175.
4. Bray KK, Branson BG, Williams K. Early childhood caries in an urban health department: an exploratory study. J Dent Hyg 2003;77(4):225-32.
5. นัยนา ณีศะนันท์, สุธาทิพย์ เอ็มเปรมศิลป์, จริญญา ทะรักษา, วินัดดา ปิยะศิลป์, วีระศักดิ์ ชลไชยะ.คู่มือสำหรับพ่อแม่เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็ก ตอน วัยเด็กเล็ก 0-3 ปี.กรุงเทพฯ : ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย;2560.หน้า 53.
6. อูษา ยิ้มสุวรรณ.การสำรวจเทคนิคการเลิกขวดนมของเด็กอายุ 1 ½ - 3 ½ ปี ที่มารับบริการที่สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาสารคาม (โครงการนำร่อง). หลักสูตรเพื่อวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม สาขากุมารเวชศาสตร์ของแพทย์สภา: สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาสารคาม ; 2552
7. เชิดชู อริยศรีวัฒนา.พ่อแม่ต้องรู้เพื่อดูแลลูกรัก.กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊ค ; 2548.หน้า 16-17.
8. Franco S,Theriot J,Greenwell A. The influence of early counselling on weaning from a bottle. J Community Dent Health 2008;25(2):115-8.
9. ปราณีย์ ปรียวาที.การพัฒนาจริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยการเล่านิทานและการติดตามผล. [หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต].มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร;2559.
10. ปิมปภา ร่วมสุข,ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์, นันทิยา ดวงกุ่มเมศ, ขนบพร วงศ์กาฬสินธุ์.การสร้างสื่อนิทานเพื่อพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมด้านความมีน้ำใจในเด็กปฐมวัย. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา 2553;18(1):903-22.
11. Bandura A. Social Learning Theory. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall,1977.p. 247.

วารสารทันตภิบาล ปีที่ 32 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564

12. จารุณี ทรัพย์ประเสริฐ, ปิยะธิดา ขจรชัยกุล, พูนสุข ช่วยทอง, โชคชัย หมั่นแสวงทรัพย์. ผลของการเสนอตัวแบบผ่านนิทานโดยใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีต่อสุขนิสัยเด็กปฐมวัย.วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 2553;18(1):1-12.
13. บัณฑิต นิตยคำหาญ,เจวลิ ผ่องแผ้ว, อาภาภรณ์ พรหมรักษา. ผลของนิทานต่อสุขภาพช่องปากเด็กเล็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กท่าลาดขาว ตำบลท่าลาดขาว อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา.วารสารทันตภิบาล 2562; 30(2):121-130.
14. จุฑามาศ มณีโชติ. ผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทันตสุขภาพต่อพฤติกรรมการแปรงฟัน การเลิกขวดนมของผู้ดูแลเด็กและฟันผุที่เพิ่มขึ้นของเด็กอายุ 9-18 เดือนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. [วิทยานิพนธ์]. สงขลา. มหาวิทยาลัยสงขลา;2559.
15. Suwansingha O, RirattanapongvP. Preschool children's caregivers' attitudes and behavior regarding bottle feeding in Bangpakong, Chachoengsao. J Int Soc Prev Community Dent 2014;4(2):93-98.
16. ยุทธนา พินิจกิจ. ผลโปรแกรมทันตสุขศึกษาต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียนของผู้ปกครอง. วิทยาสารทันตสาธารณสุข 2559;21(2):20-26.
17. จันธมาศ ชชนะ. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลิกใช้ขวดนมเลี้ยงเด็กอายุ 2-4 ปีที่มารับบริการที่ห้องตรวจโรคกุมารเวชกรรมโรงพยาบาลค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา.[วิทยานิพนธ์]. นครราชสีมา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา;2554.
18. สมศักดิ์ ปริบูรณ์.นิทานสำหรับเด็ก.สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. หน้า 47-68;2542.